

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Кафедра філософії**

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»

Уляна Мараєва

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

(для студентів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю
033 «Філософія»)

УДК 008

Мараєва У. Культурологія: навчально-методичні рекомендації (для студентів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 033 «Філософія») / Уляна Мараєва; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»; [Ужгород.нац.ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. філософії]. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 43 с.

Розробники:

Мараєва Уляна Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Рецензенти:

Хоменко Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Навчально-методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 12 від 25 червня 2025 року.

Схвалено методичною комісією факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 10 від 30 червня 2025 року.

© Уляна Мараєва, 2025

© Навчально-методична серія «Кафедра філософії»

ЗМІСТ

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	10
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ І ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	16
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	28
ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ.....	30
ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	31
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	35
МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ.....	37
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	39

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Культурологія» посідає особливе місце в системі гуманітарних і суспільних наук вищих навчальних закладів, вона становить основу культурного, духовного розвитку майбутнього фахівця. Вивчення навчальної дисципліни «Культурологія» є одним з важливих елементів загальноосвітньої підготовки студентів вищих навчальних закладів. Завдяки її вивченню студенти отримують цілісне уявлення про культурно-історичні надбання народу, освоюють національні і загальнолюдські цінності, що має важливе значення для формування у них гуманістичного світогляду, високих моральних якостей, вміння моделювати власну поведінку у соціокультурному просторі.

Метою курсу «Культурологія» є сформувати у студентів систему знань про закономірності культурного процесу, про культуру як специфічний та унікальний феномен людства, надати уявлення про типологічні структури культури, особливості культурних епох та стилів, навчити культурологічному аналізу процесів та явищ.

Основними **завданнями** вивчення курсу є:

- ✓ ознайомити студентів з основними історичними періодами становлення феномену культури, закономірностями її функціонування і розвитку в українському, загальноєвропейському та світовому контексті,
- ✓ формування у студентів поглибленого розуміння фундаментальних понять і категорій світової та української культури, сформувати основні терміни та поняттями культурології на рівні їх відтворення, тлумачення та використання у повсякденному житті;
- ✓ оволодіння сучасними методами культурологічного аналізу, розуміння тенденцій сучасних соціокультурних трансформацій в сучасному суспільстві;
- ✓ знайомство з культурологічними ідеями представників різних історичних епох, країн та культур, їх систематизація;
- ✓ прищеплення навичок всебічного загальнокультурного аналізу проблем суспільного і культурного життя з використанням відповідного категоріального апарату;
- ✓ набуття навичок та вмінь застосування знань з культурології для визначення лінії особистої поведінки в умовах розмаїття культур, формування світогляду та способів самоідентифікації особистості у сучасному світі.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК 3. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді.
- ЗК 11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК 12. Здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК 13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові:

- ФК 1.** Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури.
- ФК 2.** Здатність виокремлювати специфіку філософського знання та змістові відмінності філософії від інших форм мислення.
- ФК 3.** Здатність використовувати в професійній діяльності знання про розвиток основних філософських ідей, учень та напрямків.
- ФК 4.** Усвідомлення особливостей і місця української інтелектуально-філософської традиції та здатність екстраполювати її в сучасні соціокультурні процеси.
- ФК 6.** Здатність аналізувати взаємозв'язок світового, національного та регіонального аспектів у соціокультурному вимірі та розуміти їх вплив на формування ціннісної орієнтації в сучасних цивілізаційних процесах.
- ФК 7.** Здатність усвідомлювати мультиплікаційність європейського співробітництва на основі знань історико-філософської спадщини.
- ФК 9.** Здатність аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
- ФК 11.** Здатність застосовувати в професійній діяльності філософські методи і підходи.
- ФК 12.** Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики.
- ФК 13.** Здатність застосовувати в професійній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання.
- ФК 15.** Здатність брати участь у наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії.

ФК 16. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості, поваги до різноманітності культур, поглядів та способів проявів людської індивідуальності.

ФК. 17. Здатність до міжкультурної взаємодії, фахової діяльності в полікультурному середовищі.

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1	1
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи – 4	2	2
	Лекції:	
	30	4
	Практичні (семінарські):	
	30	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: письмовий підсумковий контроль	Самостійна робота:	
	60	116

Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Модуль 1. Феномен культури у вимірах філософської теорії						
Тема 1. Походження та сутність культури	10	4	2			4
Тема 2. Культура і цивілізація	8	2	2			4
Тема 3. Первісні форми культури	10	2	2			6
Тема 4. Культура стародавнього Сходу	8	2	2			4
Тема 5. Антична культура: Греція	8	2	2			4
Тема 6. Культура Стародавнього Риму	8	2	2			4
Тема 7. Культура епохи Середньовіччя. Візантія	8	2	2			4
Тема 8. Культура Західноєвропейського Середньовіччя	8	2	2			4
Разом за модуль 1	68	18	16			34
Модуль 2. Культурні зрушення, їх вплив на розвиток цивілізації						
Тема 1. Культура епохи Відродження	8	2	2			4
Тема 2. Реформація та її вплив на культуру	8	2	2			4
Тема 3. Культура Нового часу та Просвітництва	8	2	2			4
Тема 4. Культура Західної Європи XIX століття	8	2	2			4
Тема 5. Культура XX-п. XXI століття	8	2	2			4
Тема 6. Українська культура як самобутній духовний феномен: від витоків до сучасності	12	2	4			6
Разом за модуль 2	52	12	14			26

Разом за семестр	120	30	30			60
Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота	
Модуль 1. Феномен культури у вимірах філософської теорії						
Тема 1. Походження та сутність культури	11	1				10
Тема 2. Культура і цивілізація	9	1				8
Тема 3. Первісні форми культури	8					8
Тема 4. Культура стародавнього Сходу	8					8
Тема 5. Антична культура: Греція	9	1				8
Тема 6. Культура Стародавнього Риму	8					8
Тема 7. Культура епохи Середньовіччя. Візантія	8					8
Тема 8. Культура Західноєвропейського Середньовіччя	8					8
Модуль 2. Культурні зрушення, їх вплив на розвиток цивілізації						
Тема 1. Культура епохи Відродження	8					8
Тема 2. Реформація та її вплив на культуру	8					8
Тема 3. Культура Нового часу та Просвітництва	8					8
Тема 4. Культура Західної Європи ХІХ століття	8					8
Тема 5. Культура ХХ-п.ХХІ століття	8					8
Тема 6. Українська культура як самобутній духовний феномен: від витоків до сучасності	11	1				10
Разом за модуль 1	120	4				116
Разом за семестр	120	4				116

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Феномен культури у вимірах філософської теорії

Тема 1. Походження та сутність культури. Культурологія у системі сучасного соціогуманітарного знання. Культурологія та інші гуманітарні науки: історія мистецтв, антропологія, етнографія, філологія. Культура як історичне та соціальне явище. Походження культури як антропологічна проблема. Історична еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці. Формування культурології як науки (Дж. Віко, І. Гердер). Розвиток культурологічного знання в Україні (М. Попович, В. Горський, С. Кримський, В. Табачковський, О. Забужко).

Культурогенез (основні підходи): трудова теорія (К. Маркс, Ф. Енгельс); психоаналітична концепція (З. Фрейд, К.Юнг, Е. Фром); ігрова модель (Й. Гейзінга, Г. Гадамер, Е. Берн); інші підходи (Е. Касірер, Ю. Хабермас, М. Фуко, П. Сорокін та ін.). Предмет та основні функції культури. Духовна і матеріальна культура. Релігія, мораль, наука, політична культура як складові духовно-культурного життя суспільства. Мистецтво в системі духовної культури. Класифікація видів мистецтва.

Тема 2. Культура та цивілізація. Поняття «цивілізації». Взаємовідношення культури і цивілізації. Підходи до визначення сутності цивілізації. Типологія цивілізацій. Динаміка соціокультурного процесу. Макро- і мікродинамічні моделі культури. Поняття зміни та його застосування в культурологічних контекстах: статика та динаміка культури. Еволюціоністська парадигма культурного розвитку. Теорії циклічних змін. Дифузійонізм. Культура як дискурс.

Тема 3. Первісні форми культури. Поняття історико-культурного типу. Історична періодизація розвитку первісної культури. Кочовий і осілий спосіб господарювання. Світогляд і релігія первісного суспільства. Культ і табу. Походження мистецтва та його функції. Символічна природа мистецтва.

Тема 4. Культура стародавнього Сходу.

Типологія культур за В. Шейнісом. Особливості східної парадигми. Культура ранніх цивілізацій Сходу: Єгипту, Месопотамії, Індії, Китаю.

Культура Стародавнього Єгипту. Вплив географічного положення на особливості формування культури. Теократичний характер влади фараона у Давньому Єгипті. Особливості світосприймання давніх єгиптян: релігія, магія і міфологія. Наукова думка: медицина, математика, астрономія. Мистецтво Давнього Єгипту. Піраміда як основний тип культової архітектури. Канони зображення.

Культура Стародавньої Месопотамії. Передня Азія – колыска цивілізації. Природно-кліматичні умови. Передумови утворення перших держав. Своєрідність месопотамської культури. Світоглядні уявлення давніх шумерів.

Клинопис. Виникнення літератури. «Епос про Гільгамеша». Перші правові кодекси. Стела царя Хамурапі. Наукові відкриття (ділення кола, часу) Астрономічні школи. Виникнення математики (число «ПІ», рівняння, проценти). Канали, мости. Іригаційні системи. Винахід скла. Мистецтво Межиріччя. Зіккурати.

Культура Давньої Індії. Давньоіндійська культура як синтез культур кочових племен – аріїв та місцевого населення – дравідів. Варни. Кастовий лад. Досягнення індійської цивілізації в науці, літературі і мистецтві. Поема «Рамаїана» як енциклопедія життя.

Культура Давнього Китаю. Особливості природних умов Китаю. Унікальність китайської культури. Організація державної та місцевої влади. Релігійно-філософські вчення: конфуціанство, даосизм, буддизм. Культ предків та його відображення в соціальній ієрархії. Наука, література, мистецтво художні ремесла. Своєрідність мистецтва: триєдність каліграфії, поезії і живопису.

Тема 5. Антична культура: Греція. Періодизація античної культури. Давньогрецька культура як основа європейської цивілізації. Егейська культура. Кікладські ідоли. Розквіт Трої (розкопки Г. Шлімана). «Клад Приама». Крито – мікенська культура як попередниця Еллади. Палаци і міста (Кнос). Фрески Кносського палацу: «Парижанка», сцени тавромахії (бій з биком). Розвиток кераміки («камарес», морський стиль). Ахейська культура (Мікени). Особливості архітектури (циклопічна кладка, Левові ворота, Гробниця Атрея (маска Агамемнона). Фрески в палацах. Вазовий розпис, «геометричний стиль». Культура гомерівського періоду. Поеми Гомера як основне джерело історії культури. 776 рік до н.е. – перші. Олімпійські ігри. Розвиток кераміки. (геометричний стиль, меандр).

Культура архаїчного періоду. Формування античного полісу. Форми правління (аристократія, тиранія, олігархія). Становлення філософії та літератури. Зародження театру. Будівництво храмів-периптерів (Аполона в Дельфах, Гери в Олімпії). Формування архітектури (ордери). Архаїчна скульптура (куриси, кори).

Класична Греція. «Золотий вік» Перикла і характерні риси афінської демократії. Філософські та політичні погляди (Сократ, Платон, Аристотель, Діоген). Трагедія і комедія як головні жанри літератури. Афінська драматургія (Есхіл, Софокл, Еврипід). Історіографія – перетворення історії на науку.

Дана Греція в добу еллінізму. Олександр Македонський. Еллінізм як художня система сприйняття світу. Синкретизм, космополітизм як відмінні риси елліністичної культури. Синтез грецької та східної культур як особливість епохи еллінізму. Розвиток математики, медицини, астрономії. Створення бібліотек. Мусейон – «храм Муз». Художня культура доби еллінізму. Натуралізм в мистецтві.

Тема 6. Культура Стародавнього Риму. Періодизація давньоримської культури. Культура раннього Риму. Рим як спадкоємець Еллади. Етрусський і царський період. Культура етрусків як основа оригінальності римської культури. Міфологічно-релігійна основа становлення римської культури. Становлення римської громадської общини. Розвиток військової справи. Створення римського права. Мистецтво (Некрополі, канопи, фрески, мистецтво лиття, виготовлення дзеркал).

Культура Риму в період республіки. Патриції та плебеї. Соціально-правові здобутки римлян. Римське право і Закони XII таблиць. Грецький культурний вплив. Мистецтво стародавнього Риму.

Формування основних типів римської архітектури. Римські дороги. Особливості розвитку мистецтва (скульптурний портрет, використання воскових масок). Храм як основний тип громадської будівлі. Римський форум. Помпеї – джерело вивчення давньоримської культури. Становлення римської літератури (Лівій Андронік). Розвиток комедії (Плавт), ліричної поезії (Катул), філософії (Лукрецій Кар), ораторського мистецтва (Цицерон).

Культура Риму в період імперії. Розвиток матеріальної та духовної культури Римської імперії. «Золоте століття» правління Октавіана Августа. Гурток Мецената: Горацій, Вергілій, Овідій. «Августовський класицизм» – офіційний стиль римського мистецтва початку періоду імперії. Статуї та портрети Августа. Тріумфальні арки – втілення могутності імператорського Риму. Неповторність римського портрету. Колізей – арена смерті. Гладіаторські бої. Значення освіти. Література (Цицерон, Варрон, Тит Лукрецій Кар, Катул, Марціал, Ювенал, Апулей). Філософські ідеї стоїцизму у творах Сенеки. Виникнення християнства та його вплив на культуру. Розподіл імперії і загибель Риму.

Тема 7. Культура епохи Середньовіччя. Візантія. Витоки середньовічної культури: античність, язичництво, іслам, християнство. Заснування Константинополя. Християнство – світоглядна основа візантійської культури. Формула влади: «єдина держава, єдиний закон, єдина релігія». Поєднання принципів східних деспотій та римського права. Значення правової науки у візантійському суспільстві. Кодекс Юстиніана. Успіхи історичної науки, видатними представниками якої були імператор Константин Багрянородний, історик Прокопій Кесарійський, єпископ Євсевій із Кесарії та ін. Лев Математик – основоположник алгебри. Система освіти, її роль у формуванні апарату управління державою (класична та богословська). Особливості розвитку мистецтва. Основні види мистецтва: архітектура, живопис, рельєф. Собор св. Софії в Константинополі. Структура і символіка візантійського храму. Монументальний живопис й мозаїки. Структура і символіка іконостасу. Іконопис. Іконографія. Іконоборство та іконошанування. Розквіт прикладного мистецтва та книжкової мініатюри. Візантійське мистецтво: синтез античної та християнської традиції. Світове значення візантійської культурної спадщини.

Тема 8. Культура Західноєвропейського Середньовіччя. Становлення феодального суспільного ладу. Культурно-історичні та світоглядні джерела формування культури європейського Середньовіччя. Теоцентризм. Соціально-економічні засади розвитку Середньовічної культури: феодальна суспільно-економічна формація. Культура варварських держав. Розподіл Римської імперії: франки (Меровінги, Франція), остготи (Італія), вестготи (Іспанія). Феодалізм як суспільна система. Васалітет. Занепад античної культури. Занепад ремесла. Каролінгське відродження та його значення у формуванні основних рис середньовічної цивілізації. Імперія Карла Великого. Теоретики теології – схоласти Альберт Великий, Фома Аквінський. Освіта середньовічної Європи, «сім вільних мистецтв». Перші середньовічні вищих навчальних закладів – університети. Середньовічна література, жанрова класифікація: сатирична, героїчна, куртуазна або лицарська. Особливості середньовічного мистецтва: романський та готичний стилі. Архітектура та декоративно-прикладне мистецтво. Розвиток іконопису.

Модуль 2. Культурні зрушення, їх вплив на розвиток цивілізації

Тема 1. Культура епохи Відродження. Соціально-економічні передумови культури. Відродження. Світоглядні та культурно-історичні джерела формування культури Відродження. Заміна церковно-схоластичного світогляду новим життєствердуючим світоглядом – гуманізмом. Звернення гуманістів до античної спадщини і відродження її як близької по духу. Наукові відкриття, пов'язані з розвитком торгівлі, мореплавства, будівництва, військової техніки. Революційний переворот в астрономії, здійснений польським вченим Миколаєм Коперником і німецьким вченим Йоганном Кеплером, закладення початку книгодрукування німецьким винахідником Йоганном Гутенбергом та інші відкриття. Міський характер культури.

Мистецтво епохи Відродження. Періодизація. Творчість Леонардо да Вінчі, Рафаеля Санті, Джорджоне, Тиціана, Мікеланджело Буонарроті - вершина образотворчого мистецтва. Творчість великих гуманістів, видатних італійських письменників (Аліг'єрі Данте, Франческо Петрарка, Джованні Боккаччо). Північний Ренесанс. Класика світової літератури – твори іспанців Мігеля де Сервантеса, француза Франсуа Рабле, творча спадщина англійського драматурга Уільяма Шекспіра. Започаткування професійного театру. Досягнення нідерландського відродження. Творчість І. Босха, А. Дюрера.

Тема 2. Реформація та її вплив на культуру. Реформаторський рух у Європі на його зв'язок з культурою Ренесансу. Реформаційні процеси та їх відмінності в різних регіонах Європи. Основні течії реформації. М. Лютер, Ж. Кальвін, У. Цвінглі. Протестантизм та його вплив на формування нової культурної традиції. Протестантська етика і дух капіталізму. Культ праці в світорозумінні

протестантизму. Становлення новоєвропейської науки. Галілей, Ньютон. Контрреформація та її наслідки для європейської культури.

Тема 3. Культура Нового часу та Просвітництва. Особливості культури XVII століття. Буржуазні революції в Англії та Голландії, перемога капіталістичного способу виробництва. Вплив гуманістичних ідей Відродження. Розвиток науки та формування наукової картини світу. Поняття Просвітництва та його світоглядний зміст. Ідея абсолютизму і становлення абсолютистських монархій.. Поширення ідей освіти у Франції. Розум та раціональність, їх значення в епоху Просвітництва. Діяльність філософів-енциклопедистів (Вольтер, Дідро, Монтеск'є, Руссо, Локк, Гельвецій та ін.). Особливості розвитку ідей Просвітництва у Англії, Франції та Німеччині. Стили в художній культурі. Бароко як перший загальнокультурний стиль. Італійське бароко в творчості Л. Берніні та Караваджо. Фламандське бароко – П. Рубенса, А. Ван Дейка. Голландське бароко – Ф. Халс, Рембрандт, Я. Вермеєр. Архітектурний ансамбль. Класицизм, рококо, сентименталізм. Новаторські літературні твори. Французька класична драма (Корнель, Расін, Мольєр). Особливості розвитку художньої культури XVIII століття. Зростання ролі літератури, музики, театру.

Тема 4. Культура Західної Європи XIX століття. Політичні та економічні фактори розвитку західноєвропейської культури XIX ст. Криза Просвітництва. Революційний, соціальний, національно-визвольний рух у Європі XIX ст., його вплив на формування національної свідомості та соціально-філософських вчень. Промисловий переворот. Німецька класична філософська школа (І. Кант, Й. Фіхте, Ф. Шеллінг, Г. Гегель, Л. Фейєрбах). Науково-технічна революція як умова появи нових форм культури. Реформи в освіті. Найвидатніші наукові і технічні досягнення XIX ст. Теорія Ч. Дарвіна. Становлення нових гуманітарних наук.

Стильова різноманітність XIX ст. Романтизм як світовідчуття та напрям у мистецтві. Концепція мистецтва романтизму. Нова система жанрів: балада, романтична поема, елегія, епітафія, новела, роман. Е. Делакруа – теоретик та живописець французького романтизму. Романтичний пафос Уільяма Тьорнера. Романтизм у музиці (Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Шопен, Ф. Ліст). Романтичні мотиви творчості Байрона і Ж. Санд.

Критичний реалізм як напрям у мистецтві середини XIX ст. Формування історичного погляду на особу і художній метод реалізму. Барбизонська школа і Густав Курбе – засновники реалізму в живописі Західної Європи. Генріх Ібсен – творець реалістичної драми. Соціальні і психологічні драми життя в англійському романі: Ч. Діккенс, У. Теккерей. «Людська комедія» Оноре де Бальзака.

Натуралізм як криза романтизму та реалізму (Е. Золя, Г. Флобер).

Імпресіонізм як художня течія. Світовідчуття імпресіонізму як основа в живописі. Імпресіонізм в музиці, поезії, прозі. Об'єднання імпресіоністичної і

творчість Е. Мане, К. Моне, Е. Дега, К. Піссаро та ін. Музика К. Дебюссі, М. Равеля.

Постімпресіонізм як реакція на імпресіонізм. Творчість П. Гогена, П. Сезана, Вінсента Ван Гога.

Символізм – естетико-філософська основа модерну. Особливості стилю модерн. Архітектура модерну.

Тема 5. Культура ХХ-п. ХХІ століття. Особливості культурного розвитку у ХХ столітті. Формування нової картини світу та ідеали особистості в ХХ столітті. Духовна атмосфера в Європі напередодні та в роки першої світової війни. Загострення проблеми гуманізму в житті і мистецтві. Література першої половини ХХ ст. (Джойс, Кафка). Література «загубленого покоління» (Ремарк, Хемінгуей). Конструктивізм та функціоналізм – основа архітектурних пошуків першої половини ХХ століття. Нові виражальні засоби в музиці. Творчість Б. Брехта та політичний театр ХХ ст. Кіно – новий вид мистецтва ХХ ст.

ХХ століття як художня доба: специфіка, проблеми, художня мова. Модерн як доба в культурі. Причини виникнення стилю модерн. Модернізм у другій половині ХХ ст. Постмодернізм – новий період в розвитку культурно - історичного процесу. Характеристика основних рис сучасного культурного розвитку досягнень у галузі науки та техніки. Формування постіндустріального суспільства. Глобальні проблеми сучасності у зв'язку «техніка-культура-природа». Кардинальні зміни в культурі ХХ ст. і їх втілення у сфері мистецтва. Виникнення художніх течій: кубізму, фовізму, експресіонізму, футуризму, дадаїзму, сюрреалізму, абстракціонізму. Світова культура на зламі століть.

Тема 6. Українська культура як самобутній духовний феномен: від витоків до сучасності. Україна між Сходом і Заходом: теоретико-методологічні засади дослідження. Джерела становлення української культури: географічні чинники, особливості менталітету та світоглядних уявлень. Особливості формування національної культури і національної самосвідомості. Проблеми культурної ідентичності. Основні етапи розвитку української культурогенези. Українська культура у викликах сьогодення: тенденції розвитку національної культури в умовах глобалізаційних та модернізаційних процесів. Збереження культурної і природної спадщини як загально цивілізаційне завдання ХХІ століття.

Українська культура в діалозі культур народів світу. Україна в європейському культурному діалозі. Націоналізм, інтернаціоналізм, глобалізм.

Культура української діаспори. Культура українського зарубіжжя. Суб'єкт материкової української культури і культури українського зарубіжжя, його формування. Культурні функції українців за кордоном.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ І ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тематика семінарських занять передбачає розгляд найбільш змістовних та проблемних питань курсу «Культурологія».

Роль викладача змінюється із традиційної на посередницьку. Головним стає колективне знання групи, допомога у з'ясуванні окремих питань, обговорення підготовлених повідомлень, доповідей, рефератів, презентацій. **Мета** семінарського заняття – заохочення студентів до діалогу, розвиток комунікативних навичок студентів, схильність до аналізу та узагальнення, демонстрування отриманих знань в процесі навчання.

Основними формами проведення семінарських занять є семінар-обговорення, семінар-диспут, семінар-бесіда, семінар-конференція, «круглий стіл», а також письмове опитування у вигляді проблемних питань і тестів.

Рекомендована література містить сучасні теоретичні джерела, опубліковані або розміщені на електронних носіях.

Тема 1. Походження та сутність культури

Основні поняття та категорії: культура, мистецтво, філософія, наука, духовна і матеріальна культура, традиція, етнос, етногенез, ментальність, світогляд.

План

1. Культура як соціальне явище.
2. Основні функції культури.
3. Основні концепції культури.
4. Складові частини культури. Мистецтво.

Література: базова: [1, 2, 5, 10, 12, 19],
допоміжна: [4, 6, 9, 11, 13, 15, 23, 24, 25, 27],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «культура».
2. Поміркуйте, чому поняття «культура» має різноманітні визначення?
3. У чому, на Вашу думку, полягає специфіка духовної культури?
4. Окресліть основні функції культури.
5. Як змінюється визначення поняття «культура» в історико-культурному процесі?
6. Коли поняття «культура» набуває самостійного значення?
7. В чому сутність культурології як науки?
8. Яке місце займає мистецтво в культурологічному знанні?
9. Назвіть основні види мистецтва.
10. Які основні концепції культури ви знаєте?

Тема 2. Культура і цивілізація

Основні поняття та категорії: цивілізація, суспільно-економічна формація, техніцизм, локальна цивілізація, циклічна модель розвитку, «осьовий час», полілінійність, макроцивілізація, глобальна цивілізація.

План

1. Поняття «культура» і «цивілізація». Теоретичні основи розвитку цивілізації.
2. Основні концепції цивілізації.
3. Людина в цивілізаційному процесі.

Література: базова: [1, 12, 14, 15, 18, 19],
допоміжна: [6, 9, 13, 15, 23, 24, 25, 30, 31],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. В чому відмінність понять «культура» і «цивілізація»?
2. Назвіть основних представників теорії цивілізації.
3. Назвіть стадії розвитку цивілізації.
4. В чому особливість концепції цивілізації Ф. Ніцше?
5. Які ознаки цивілізації властиві для концепції О. Шпенглера?
6. Яка роль технології в еволюції цивілізації?
7. Назвіть представників еволюціонізму.
8. Що лежить в основі циклічної концепції?

Тема 3. Первісні форми культури

Основні поняття та категорії: архаїка, етногенез, тотемізм, тотем, анімізм, звичай, обряд, традиція, ритуал, екзогамія, ендогамія, фетишизм, синкретизм, гомогенність, міфологія, релігія, табу, мегалітичний характер, петрогліф, дольмен, кромлех, менгір.

План

1. Особливості формування первісної культури. Первісна культура в Україні.
2. Міфологічна свідомість первісної людини. Міф як перша форма освоєння дійсності.
3. Релігійні вірування та обряди первісного суспільства. Табу та ініціація.
4. Первісне мистецтво.

Література: базова: [1, 2, 5, 7, 14],
допоміжна: [1, 7, 16, 19, 22, 23, 25],

довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть основні форми організації суспільства первісної доби.
2. Які типи господарської діяльності характерні для первісного суспільства?
3. Назвіть ознаки первісної культури.
4. Що таке міфологія як тип світогляду?
5. Яка, на Вашу думку, роль міфології в розвитку первісного суспільства?
6. Яка роль антропогенезу у розвитку свідомості первісної людини?
7. Окресліть особливості релігійного світогляду.
8. Назвіть основні релігійні вірування первісного суспільства.
9. Яка роль ритуальної практики і табу в первісному суспільстві?
10. Визначте основні функції первісного мистецтва.

Тема 4. Культура стародавнього Сходу

Основні поняття та категорії: каста, релігійний культ, жрець, фаюмський портрет, «єгипетський канон», піраміда, зиккурат, мастаба, саркофаг, рельєф, монументальне мистецтво, гігантоманія, гіпостиль, гробниця, сфінкс, скарабей, клафф, гіпостиль, веди, ідеографія, піктографія, фонографія, ієрогліф, клинопис, закони Хаммурапі.

План

1. Особливості розвитку культури на близькому Сході. Функції традиції.
2. Розвиток духовної культури в Єгипті та Межиріччі.
3. Культура давньої Індії та Китаю. Спільні та відмінні риси.

Література: базова: [1, 2, 5, 6, 9, 11, 15],
допоміжна: [1, 6, 7, 13, 16, 19, 23, 25, 31],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть основні наукові досягнення стародавнього Сходу.
2. Які, на Вашу думку, спільні риси між цивілізаціями стародавнього Сходу?
3. Назвіть основні етапи розвитку культури Єгипту.
4. Чи впливає тип господарства на ритуальну практику східних цивілізацій і як саме?
5. У чому полягали канони зображення людини?
6. Який характер мали скульптурні рельєфи?

7. Назвіть особливості композиції архітектурних комплексів.
8. Чому мистецтво в Давньому Єгипті дарує вічність і безсмертя?
9. У чому неповторність і цінність художньої культури Давнього Єгипту?
Що дала світу ця культура?
10. Назвіть основні етапи розвитку культури Месопотамії.
11. Назвіть основні культурні досягнення шумерів.
12. Який характер мала архітектура Месопотамії?
13. Які особливості архітектури Ассирії?
14. Назвіть пам'ятки архітектури Вавилону.
15. Назвіть основні культурні досягнення стародавньої Індії.
16. Яке канонічне джерело лежить в основі індійського світогляду і культури?
17. Назвіть художні досягнення культури стародавнього Китаю.

Тема 5. Антична культура: Греція

Основні поняття та категорії: антропоморфізм, поліс, агон, фреска, вазопис, калокагатія, архітектурний ордер, курос, кора, агора, храм, теракота, периптер, акрополь, амфітеатр, мегарон, олімпійські ігри.

План

Література: базова: [2, 5, 6, 8, 10, 21],
допоміжна: [1, 6, 7, 13, 16, 19, 23, 25, 31],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. У чому полягають особливості Античної культури?
2. Назвіть періоди розвитку давньої Греції.
3. Назвіть культурні досягнення крітян.
4. Якими є причини розквіту культури давньої Греції?
5. Що таке поліс і яка його роль у розвитку культури давньої Греції?
6. Як, на Вашу думку, змінюється погляд на людину в культурі давньої Греції?
7. В чому полягає сутність культури класики?
8. Які види мистецтва отримують найвищого розвитку в давній Греції?
9. Що таке принцип калокагатії і в чому він виявляється?
10. В чому полягає теоретичний характер філософії Греції?
11. Назвіть відомих скульпторів класики.
12. В чому сутність доби еллінізму?
13. Яка роль Македонського в розвитку культури давньої Греції?
14. Що таке космополітизм?
15. Якими є причини занепаду культури Античної Греції?

Тема 6. Культура Стародавнього Риму

Основні поняття та категорії: акведук, базиліка, форум, цирк, триумфальна арка, атріум, фаюмський портрет, тогатус, «закони дванадцяти таблиць», Пантеон, капітолійська вовчиця, патрицій, плебей, сенат, гладіаторські бої.

План

1. Періодизація та особливості культури стародавнього Риму.
2. Культура етрусків: особливості світогляду та духовної культури.
3. Культура стародавнього Риму періоду республіки.
4. Стародавній Рим доби імперії.

Література: базова: [2, 5, 6, 8, 10, 21],
допоміжна: [1, 6, 7, 13, 16, 19, 23, 25, 31],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть загальні риси формування культури стародавнього Риму.
2. В чому особливість грецького культурного впливу на культуру стародавнього Риму?
3. Які літературні пам'ятки стародавнього Риму Ви знаєте?
4. Окресліть світоглядну картину римського суспільства.
5. З якою легендою пов'язане заснування Риму?
6. Дайте характеристику громадського та політичного устрою стародавнього Риму.
7. Що таке кодифікація римського права?
8. Які архітектурні здобутки давнього Риму Ви знаєте?
9. Визначіть риси скульптурного портрету і його функції у мистецтві давнього Риму.
10. Назвіть риси культури Риму в добу імперії.

Тема 7. Культура епохи Середньовіччя. Візантія

Основні поняття та категорії: християнство, агіографія, спіритуалізм, іконоборство, темпера, смальта, мозаїка, іконопис, хрестово-купольний тип, книжкова мініатюра.

План

1. Особливості Візантийської культури: періодизація, загальні риси.
2. Основні культурні осередки Візантії.
3. Мистецтво Візантії: книжкова мініатюра, література, мозаїка, архітектура.

Література: базова: [1, 2, 6, 7, 9, 15, 17],
допоміжна: [1, 6, 7, 13, 16, 19, 23, 25, 31],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Особливості та періодизація візантійської культури.
2. Вплив християнства на становлення культури Візантії.
3. Роль Юстиніана в розвитку культури Візантії.
4. В чому полягає вплив грецьких та східних традицій на культуру Візантії?
5. В чому, на Вашу думку, полягає мета іконоборчих рухів у Візантії?
6. Роль «Македонського Відродження» у формуванні культури Візантії.
7. Візантійський хрестовокупольний храм.
8. Собор святої Софії – символ божественної премудрості: світоглядний аспект.
9. Мозаїки Равенни.
10. Визначіть основні досягнення візантійської культури.

Тема 8. Культура Західноєвропейського Середньовіччя

Основні поняття та категорії: варвари, схоластика, аскетизм, інквізиція, трубадур, лицарська культура, архітектурна роза, вітраж, стрільчаста арка, портал, базилікальний тип, «донжон», «сім вільних мистецтв», романський та готичний стиль, «сміхова культура».

План

1. Особливості культури Середньовіччя в західній Європі.
2. Освіта і наука епохи Середньовіччя.
3. Романський та готичний стиль в мистецтві.
4. Арабська середньовічна культура: наука, мистецтво.

Література: базова: [1, 2, 6, 7, 9, 15, 17],
допоміжна: [1, 6, 7, 13, 16, 19, 23, 25, 31],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть загальні риси Середньовічної культури.
2. Яка роль християнства у розвитку доби Середньовіччя?
3. Церковні розписи в середньовічних храмах називали «біблією для неграмотних», чому?
4. Особливості монаших орденів в Середньовіччі.
5. Система освіти та перші університети.

6. Поезія вагантів та трубадурів у Середньовічній Європі.
7. Назвіть риси сміхової культури.
8. Що властиве середньовічному мистецтву?
9. Назвіть особливості романського стилю.
10. Які ідеї втілені в мистецтві готики?

Модуль 2. Культурні зрушення, їх вплив на розвиток цивілізації

Тема 1. Культура епохи Відродження

Основні поняття та категорії: гуманізм, ренесанс, секуляризація, антропоцентризм, маньєризм, манера, ню, лінійна перспектива, монументальне мистецтво, магдебурзьке право, homo universale, ad fontes.

План

1. Загальні особливості культури італійського Відродження – наукові та географічні відкриття.
2. Становлення гуманістичного світогляду культури Ренесансу – література та живопис.
3. Етапи розвитку та видатні представники епохи Відродження.
4. Особливості культури Північного Відродження.

Література: базова: [1, 2, 5, 6, 7, 8, 15, 17],
допоміжна: [6, 12, 16, 19, 20, 25],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Ідеї італійського гуманізму, їх значення для формування світогляду Відродження.
2. Література та її вплив на формування ренесансного гуманізму.
3. Назвіть найважливіші досягнення культури Відродження в науці.
4. Книгодрукування і його роль в гуманістичному русі.
5. Релігійні сюжети в мистецтві італійського Відродження, особливості їх трактування.
6. Міфологічні сюжети в мистецтві італійського Відродження, історична еволюція художніх принципів.
7. Флоренція як центр італійського гуманізму.
8. Сутність художніх реформ Джотто.
9. Розвиток монументального живопису в період класичного Відродження.
10. Назвіть видатних представників Високого Відродження.

11. Загальна характеристика культури Пізнього Відродження.
12. Які культурні здобутки Північного Ренесансу Ви знаєте?
13. Назвіть особливості Відродження в Нідерландах та Німеччині.
14. Назвіть відомих представників Північного Відродження.
15. Музика і драматургія епохи Відродження.

Тема 2. Реформація та її вплив на культуру

Основні поняття та категорії: протестантизм, лютеранство, кальвінізм, гусизм, анабаптизм, індульгенція, Вульгата, буржуазія.

План

1. Особливості європейської культури в добу Реформації.
2. Ідеї лютеранства та кальвінізму та їх вплив на культуру Європи.
3. Наука і мистецтво доби Реформації.

Література: базова: [1, 2, 5, 6, 7, 8, 15, 17],
допоміжна: [12, 13, 19, 25],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Основні ідеї Реформації.
2. Назвіть відомих реформаторів.
3. Реформація і становлення буржуазних відносин.
4. Гуманізм і реформація: основні суперечності.
5. Що таке індульгенція?
6. Що таке протестантизм?
7. Назвіть головні ідеї М. Лютера.
8. В чому особливість ідей Ж. Кальвіна?
9. Назвіть осередки протестантського руху.
10. Яка роль гуманізму та ересей в становленні реформаційного руху?

Тема 3. Культура Нового часу та Просвітництва

Основні поняття та категорії: ілюзорність, асиметрія, світлотінь, химера, гедонізм, просвітництво, раціоналізм, енциклопедизм, бароко, класицизм, рококо, сентименталізм, ілюзорність, «тенебрессо», пугті, химера, архітектурний ансамбль, «придворний стиль», «парадний портрет», натюрморт, марина, пейзаж, концерт, автопортрет.

План

1. Особливості культури Нового часу, становлення буржуазних відносин.
2. Становлення художньої культури бароко: світогляд, риси, представники.
3. Філософське підґрунтя Просвітництва. Енциклопедизм.
4. Художні особливості класицизму.

Література: базова: [1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 15, 17],
допоміжна: [16, 17, 23, 24, 28],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть особливості формування наукової картини світу в XVII столітті.
2. Роль єзуїтів в культурі Нового часу.
3. В чому, на Вашу думку, полягає роль буржуазії у формуванні культури Нового часу?
4. Філософія Б. Паскаля як втілення духу культурних змін XVII століття.
5. Ідейно-естетичні і художні особливості стилю бароко.
6. Класицизм. Теми, ідеї, художні засоби вираження.
7. Пейзажі Пуссена і Клода Лорена.
8. Античні сюжети в творчості Рубенса.
9. Через які стилістичні особливості можна вважати мистецтво класицизму поверненням до епохи Відродження?
10. Які риси властиві голландському пейзажному живопису?
11. Особливості Голландського натюрморту XVII ст.
12. Що таке побутовий жанр у голландському живописі XVII ст.?
13. Що таке «парадний портрет», його особливості?
14. Назвіть характерні особливості рококо.
15. Порівняйте риси бароко та класицизму.

Тема 6. Тема 4. Культура Західної Європи XIX століття

Основні поняття та категорії: ампір, аркада, романтизм, реалізм, імпресіонізм, символізм, пленер, еклектизм, іронія, антитеза, ірраціональне.

План

1. Головні риси культури XIX століття. НТР.
2. Зміна світогляду. Зв'язок мистецтва і філософії. Духовні рухи XIX століття.
3. Художні течії культури XIX століття: пізній класицизм, романтизм, реалізм, імпресіонізм.

Література: базова: [1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 15, 17],
допоміжна: [1, 6, 7, 13, 16, 19, 23, 25],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Які культурні здобутки ХІХ століття можете назвати?
2. В чому полягає зміна світогляду ХІХ століття?
3. Реформа вищої освіти: ідеї, представники.
4. Визначте загальні особливості НТР в ХІХ столітті та їх вплив на подальший розвиток культури.
5. Що уявляє собою мистецтво «ампіру»?
6. Який художній напрям ХІХ століття звернений до національних джерел, фольклору та історичного минулого?
7. В чому полягає сутність романтизму та його реакційний характер?
8. Назвіть видатних представників романтизму.
9. Що таке антитеза? Для якого художнього стилю вона характерна?
10. У чому полягають особливості формування і розвитку критичного демократичного реалізму у французькому мистецтві? Його боротьба з офіційним салонно-академічним мистецтвом.
11. Назвіть видатних представників реалізму?
12. Що таке імпресіонізм? Його етимологія.
13. Назвіть характерні риси імпресіонізму.
14. Що означає «вихід на пленер»?
15. Музичне мистецтво ХІХ століття. Розвиток опери.
16. Назвіть особливості реалістичної літератури. В чому полягає реалізм?

Тема 5. Культура ХХ-п. ХХІ століття

Основні поняття та категорії: модерн, модернізм, декаденство (декаданс), «масова культура», абстрактне мистецтво, авангардизм, колаж, дизайн, декор, експресіонізм, абсурд, дегуманізація мистецтва, метафора, кубізм, фовізм, дадаїзм, інсталяція, концептуальне мистецтво, перформанс, ню, постмодернізм, соц-арт, поп-арт, хепенінг, сюрреалізм, футуризм, контркультура, рок-опера, новелла, андеграунд.

План

1. Характерні риси модернізму. Вплив декадентських течій.
2. Модерністські літературні напрями і течії (футуризм, дадаїзм, сюрреалізм, «новий роман», «драма абсурду», «потік свідомості» тощо). Розвиток музики, театру та кіномистецтва.
3. Культура постмодернізму. Перформанси, інсталяції, хепенінги як нові форми виразних засобів.

Література: базова: [2, 6, 12, 13, 14, 18, 19],
допоміжна: [1, 5, 6, 14, 16, 17, 20, 21, 24, 27, 30, 32],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Особливості декадентських течій в мистецтві.
2. Масова культура в сучасному світі. Мода і реклама.
3. Які модерністські течії ви знаєте?
4. Порівняйте поняття «модерн» і «модернізм».
5. Що таке «масова» та «елітарна» культура?
6. Що таке метафора в авангардизмі?
7. Назвіть представників фовізму.
8. Визначте характерні особливості кубізму?
9. Як співвідноситься «нове мистецтво» з ідеями футуризму?
10. Назвіть характерні риси і представників експресіонізму.
11. Що таке андеграунд, його специфічні риси?
12. Які основні риси постмодернізму?
13. Розвиток кіномистецтва.
14. Що таке глобальні проблеми? Які напрями Ви знаєте?
15. Що таке «римський клуб»?
16. Чим можна пояснити появу масової культури? Проаналізуйте її основні риси.

Тема 6. Українська культура як самобутній духовний феномен: від витоків до сучасності

Основні поняття та категорії: традиція, фольклор, менталітет, антеїзм, кордоцентризм, ідентичність, глобалізація, національно-культурне відродження.

План

1. Витоки і становлення української культури.
2. Українська культура у викликах сьогодення.
3. Культура української діаспори.

Література: базова: [2, 3, 4, 14, 15, 16, 18, 21, 22, 24, 28, 29],
допоміжна: [2, 3, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 21, 22, 30],
довідкова: [1-9].

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Проаналізуйте проблеми «Заходу-Сходу» в українській культурології.
2. Які домінуючі риси української культури у синтезі східно-західних традицій Ви можете назвати?
3. Назвіть самобутні культурні риси розвитку України.
4. Назвіть основні етапи розвитку української культурогенези.
5. Визначте особливості художнього самовираження в культурі модернізму.
6. Взаємовідношення природи і культури в українській традиції.
7. Становлення національної самосвідомості в Україні. Які виклики можете назвати?
8. Охарактеризуйте специфіку «постмодернізму» як типу культури та проаналізуйте його прояви в українській культурі.
9. Глобалізаційні процеси в українській культурі ХХІ століття.
10. Яка роль української діаспори в розвитку української культури?

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, поза аудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. У контексті сучасної системи навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів після практичної підготовки (може становити від 15 до 55% навчального програмового матеріалу) та дозволяє розглядати накопичувані знання як об'єкт власної діяльності студента.

Пізнавальна діяльність студентів у процесі виконання самостійної роботи характеризується високим рівнем самостійності та сприяє залучення студентів до творчої активності.

Самостійна робота надасть можливість сформувати у студента здібності до саморозвитку, творчого застосування отриманих знань, способах адаптації до професійної діяльності на сучасному етапі. Вирішення цих завдань неможливе лише шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента. Головна мета самостійної роботи – розширити і поглибити знання, уміння, отримані під час лекції, семінарів, попередити їх забування, розвивати індивідуальну схильність, здібності та коло зацікавлень студента.

Основними видами самостійної роботи є:

- 1) опрацювання основної та додаткової літератури з теми;
- 2) написання есе, доповідей, рефератів, презентацій;
- 3) опрацювання окремих тем програми або їх частин.

Контроль самостійної роботи студентів включає:

- ✓ відповідь на контрольні або тестові питання;
- ✓ перевірку конспекту;
- ✓ перевірку виконаних есе, рефератів, презентацій.

Тематика доповідей, мультимедійних презентацій, есе (за вибором)

1. Спадкоємність культурного розвитку. Взаємодія та взаємозв'язки культур.
2. Синтез духовної і матеріальної культури в сучасній культурології.
3. Мистецтво, релігія, мораль, їх ритуально-магічне призначення.
4. Основні концепції походження української культури.
5. Класицизм, його ознаки, особливості розвитку в культурі.
6. Синтез східних та західних традицій в українській культурі.
7. Бароко, його ознаки, особливості розвитку в культурі.
8. Готичний стиль в українському мистецтві.

9. Середньовічна культура та її розвиток в Україні.
10. Іконопис Київської Русі.
11. Агіографічна література та її вплив на розвиток культури.
12. Екуменічна культура в Україні.
13. Дерев'яна архітектура Закарпаття.
14. Монументальний живопис епохи Відродження.
15. Високе Відродження, його ознаки та видатні представники.
16. Поліс як форма становлення демократії в давній Греції.
17. Естетика калокагатії в культурі стародавньої Греції.
18. Проблема синтезу культури і цивілізації.
19. Єдність людини і техніки в культурі.
20. Імпресіонізм як стиль європейського мистецтва.
21. Український реалізм в живописі та літературі.
22. Лінійна перспектива в мистецтві Відродження.
23. Книгодрукування та гуманістичний рух.
24. Наукові та географічні відкриття епохи Відродження.
25. Глобальні проблеми сучасності. «Римський клуб».
26. Просвітницький рух в Європі та Україні.
27. Художні особливості романтизму.
28. Творчість Т. Шевченка.
29. Національно-культурне відродження в Україні к. XVIII-поч. XXст.
30. Феномен масової культури.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Культурологія» включає проведення двох модульних контрольних робіт та підсумкового контролю у формі заліку.

Мета модульної контрольної робота – письмова перевірка рівня засвоєння знань студентів у формі тестових завдань на знання теоретичного матеріалу, основних термінів та визначення теоретичного питання. Кожен варіант складається викладачем вибірково з нижченаведеного переліку теоретичних та тестових завдань.

ПИТАННЯ ДЛЯ ТВОРЧОГО ЕСЕ

1. Висловіть свою думку щодо питання «Я – творець артефактів сучасної культури».
2. Прочитайте наступне висловлювання М. Бердяєва: «Латинське слово «цивілізація» вказує на соціальний характер зазначеного процесу. Культура – процес більш індивідуальний, що йде в глибину. Цивілізація заснована на техніці, яка руйнує культуру». Чи можете Ви погодитись з такими думками? Підтвердіть або спростуйте тезу автора про негативний вплив технічного прогресу на розвиток культури.
3. Проаналізуйте проблеми «Заходу-Сходу» в культурології.
4. Які етапи розвитку культури виділяє Л. Морган? Описати та обґрунтувати їх.
5. Проаналізуйте основні характеристики культури та її соціальну необхідність.
6. З. Бжезинський любив повторювати: «Якщо Рим дав світу право, Англія –парламентську діяльність, Франція – культуру і республіку, то сучасні США дали світу НТР та масову культуру». В чому, на вашу думку, її сутність та роль для сучасного суспільства?
7. Визначте основні риси протиставлення двох типів культури – «аполлонівської» і «діонісійської» у творчості Ф. Ніцше.
8. Діяльність – дух – культура – складові культуротворчого процесу людини. Яким чином можна їх поєднати? В чому проявляється людська сутність?
9. Людська цивілізація: перспективи розвитку культури.
10. Традиційна культура та її роль в творенні української нації.
11. Національний аспект в розвитку романтичних ідей.
12. Роль медіа в розвитку масової культури.
13. Інформаційна культура в сучасному світі.
14. Особливості міжкультурної комунікації.
15. Роль мови у формуванні національної ідентичності.

ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Найвизначнішим твором Вергілія є епічна поема:
 - 1) «Одіссея»; 2) «Теогонія»; 3) «Енеїда»; 4) «Іліада».
2. Розвиваючись на протязі багатьох століть, вона стала зосередженням вищих культурних цінностей; характеризує загальну культуру людини, її особистість, відношення до світу, суспільства та інших людей. Це:
 - 1) міфологія;
 - 2) наука;
 - 3) релігія;
 - 4) філософія.
3. Приведіть назви художніх стилів у відповідність їх змістовій домінанті:

1. _____	2. _____	3. _____	4. _____
а) бароко;		1) простота;	
б) класицизм;		2) містицизм;	
в) рококо;		3) раціоналізм;	
г) сентименталізм;		4) галантність.	
4. Що являє собою аксіологічний підхід до розуміння культури?
 - 1) Культура як система цінностей;
 - 2) Культура як рівень розвитку суспільства;
 - 3) Культура збігається з поняттям цивілізація;
 - 4) Культура як спосіб життя людей;
 - 5) Культура як синонім освіченості, вихованості;
5. Позначте, що розуміли під словом «культура» в первинному варіанті:
 - 1) прийоми обробки землі; 2) правила поведінки в суспільстві;
 - 3) інтелектуальні досягнення людства.
6. Риса ідеології Романтизму:
 - 1) звернення до цінностей доби Середньовіччя;
 - 2) утвердження ідеї самоцінності особистості;
 - 3) культ розуму.
7. Як проникала антична культура в Київську Русь:
 - 1) через Візантію;
 - 2) через південних слов'ян;
 - 3) через держави і племінні союзи Західної Європи;
 - 4) через скіфські племена.
8. Якій культурі притаманна портретна традиція?
 - 1) давньоєгипетській;
 - 2) шумерській;
 - 3) грецькій;
 - 4) римській.
9. Встановіть логічні пари між цифрами і літерами.
Покажіть відповідність між історичними особами та сферою їхньої діяльності:

1. _____	2. _____	3. _____	4. _____
1. Софокл		А) Архітектура	
2. Геродот		Б) Медицина	

3. Фідій В) Драматургія
4. Гіппократ Г) Історіографія.
10. Релігія раннього періоду Стародавнього Риму була:
1) синкретична; 2) анімістична із пережитками тотемізму;
3) християнська; 4) пантеїстична.
11. Стилїстичні канони стояково-балкової конструкції будівлі називаються:
1) куриси; 2) кори; 3) котурни; 4) ордери.
12. Як називається зображення із різнокольорових камінців?
1) фреска; 2) графіті; 3) мозаїка.
13. Вавилонський зіккурат мав:
а) 6 поверхів;
б) 5 поверхів;
в) 7 поверхів.
14. Що таке інтермедія?
1) п'єса з пасхальним або різдвяним сюжетом;
2) п'єса повчального характеру;
3) маленька п'єска, що ставилася в антракті та мала іронічний, жартівливий сюжет із життя простого люду.
15. Позначте напрями модерністського мистецтва (2 правильні відповіді):
1) дадаїзм; 2) рококо; 3) натуралізм; 4) сюрреалізм.
16. Курос – це:
1) монументальна грецька скульптура; 2) вид живопису;
3) архітектурна споруда; 4) декоративна композиція зі скла.
17. Хто є автором Культурології як науки?
1) Л. Вайт; 2) А. Крьобер і К. Клакхон; 3) З. Фройд і Е. Фромм; 4) Е. Тайлор.
18. За способом трансляції культура є:
1) сукупністю знань і навичок, що передаються генетично;
2) сукупністю знань і навичок, що передаються позагенетично;
3) сукупністю знань і навичок, що передаються генетично і позагенетично;
4) створюється по-новому кожним наступним поколінням.
19. Вставити пропущене слово: Погляд на людину як на унікальне явище природи зумовили таку характерну рису античної культури, як ... , – перенесення властивих людині рис на природу і навіть на богів.
1) політеїзм; 2) антропоморфізм; 3) антропоцентризм; 4) гуманізм.
20. Яка із світоглядно-ментальних особливостей української культурологічної думки виражає любов до Матері-Землі?
1) прометеїзм
2) екзистенційність світовідчуття
3) антеїзм
4) кордоцентризм
5) толерантність
21. Винайшов перший друкарський прес:
1) Піко делла Мірандола;
2) Йоганн Гутенберг;

3) Альберт Великий;

4) Роджер Бекон.

22. Великий іспанський художник, представник романтизму:

1) Джонатан Свіфт;

2) Лопе де Вега;

3) П'єр Карон;

4) Франсіско Хосе де Гойя.

23. На початку ХУІІІ століття видатним англійським вченим був відкритий «Закон всесвітнього тяжіння», його відкрив

1) Томас Мор;

2) Ісаак Ньютон;

3) Джон Локк;

4) Уільям Гарвей.

24. Напрямом у мистецтві та літературі, провідною метою якого було відтворення швидкоплинних вражень та спостережень, мінливих почуттів та переживань митця, це:

1) естетизм;

2) імпресіонізм;

3) декаданс;

4) концептуалізм.

25. Еклектика в архітектурі ХХ століття визначається:

1) поєднання однакових за формою і розміром арок;

2) як комбінація елементів різних стилів;

3) система архітектурних засобів композиції;

4) будівля зі стрільчастою аркою.

26. Маріна – це:

1) міський вид;

2) зображення контрастів;

3) зображення моря;

4) зображення тварин.

27. Модернізм – це:

1) напрям у мистецтві кінця ХІХ - початку ХХ ст., що відтворював суб'єктивні швидкоплинні враження;

2) узагальнювальна назва художніх течій кінця ХІХ — початку ХХ ст., яким властивий розрив із традиційним досвідом художньої творчості, характерні пошуки нових форм (на фундаменті впливу посткласичних філософій);

3) нова епоха у мистецтві, починаючи з імпресіоністів.

28. Батьком давньогрецької трагедії є:

1) Діоніс; 2) Софокл; 3) Ціцерон; 4) Есхіл.

29. «Батьком комедії» називають:

1) Софокла; 2) Демокріта; 3) Аристофана; 4) Есхіла.

30. Романтизм поставив на п'єдестал:

1) генія, героя і вільну творчу особистість;

2) порядну людину із сімейними цінностями;

3) помірковану людину, яка знає свої обов'язки.

31. Який жанр ренесансного мистецтва представлений іменами Рабле, Сервантеса, Боккаччо, Петрарки, Данте?

- 1) література;
- 2) скульптура;
- 3) живопис.

32. Хто з учених є творцем концепції культури, в основі якої лежить теорія кругообігу локальних цивілізацій, що змінюють один одного?

- 1) О. Шпенглер, А. Тойнбі;
- 2) Н.Я. Данилевский, П. А. Сорокин;
- 3) К. Маркс, Ф. Енгельс.

33. Бжезинський любив повторювати: «Якщо Рим дав світу право, Англія – парламентську діяльність, Франція – культуру і республіку, то сучасні США дали світу НТР та...»

- 1) контркультуру;
- 2) масову культуру;
- 3) шоу-бізнес;
- 4) мелодраму.

34. Хто є автором книги «Занепад Європи»?

- а) О. Шпенглер;
- б) Х. Ортега-і-Гассет;
- в) А. Тойнбі.
- г) Ф. Ніцше.

35. Художній напрям ХІХ століття, який виводить художників із майстерень на пленер – це:

- 1) романтизм;
- 2) імпресіонізм;
- 3) експресіонізм;
- 4) натуралізм

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Історична еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці.
2. Становлення категорії «культура». Поняття культури.
3. Сучасне розуміння категорії «культура», її сутність та структура.
4. Форми існування культури - матеріальна та духовна культура.
5. Функції культури.
6. Особливості первісної культури. Міфологічний світогляд первісних людей.
7. Релігійні вірування та обряди первісного суспільства.
8. Особливості культурної еволюції Стародавнього Сходу.
9. Періодизація та головні риси культури Стародавньої Греції.
10. Основні риси давньогрецького мистецтва та його видатні представники.
11. Мистецтво Стародавньої Греції архаїчного періоду.
12. Античні архітектурні ордери.
13. Мистецтво Стародавньої Греції класичного періоду.
14. Культура Стародавнього Риму: періодизація, головні риси.
15. Художня культура Стародавнього Риму : головні риси і видатні пам'ятки.
16. Періодизація історії культури Візантії та її особливості. Візантійський художній стиль.
17. Християнство та його місце в світоглядній системі візантійського суспільства.
18. Головні риси художньої культури Візантії. Візантійський художній стиль.
19. Іконоборство, його причини та наслідки в Візантійській культурі.
20. Світове значення візантійської культурної спадщини.
21. Соціальні та світоглядні основи західноєвропейського Середньовіччя.
22. Основні принципи середньовічної культури.
23. Культура західноєвропейського Середньовіччя: періодизація, головні риси.
24. Духовна культура середньовічної Західної Європи, провідні види мистецтва.
25. Особливості розвитку освіти та наукових знань епохи Середньовіччя.
26. Роль релігії та церкви у формуванні культури середньовічної Європи.
27. Характерні риси романського стилю.
28. Готика як провідний стиль зрілого Середньовіччя.
29. Загальна характеристика культури епохи Відродження. Ренесансний гуманізм.
30. Світоглядні засади ренесансної культури.
31. Головні принципи культури Відродження.
32. Розвиток наукової думки епохи Відродження.
33. Художня культура епохи Відродження, її місце в соціокультурній системі того часу.
34. Вершинні здобутки європейського Відродження.
35. Реформація як ідеологічна та культурна реформа.
36. Світоглядні засади Реформації, її соціальні та ідеологічні причини.

- 37.Наукова революція ХУІІ ст. та формування світоглядних засад культури Нового часу.
- 38.Особливості розвитку художньої культури Нового часу.
- 39.Барокко як художнє втілення нового світосприйняття.
- 40.Основні риси мистецтва класицизму.
- 41.Вік Просвітництва і своєрідність його культури.
- 42.Духовна культура епохи Просвітництва. Раціоналістична філософія. Енциклопедизм.
- 43.Мистецтво культури Просвітництва.
- 44.Характеристика стилю сентименталізм.
- 45.Головні риси розвитку культури ХІХ ст.
- 46.Найзначніші науково-технічні досягнення кінця ХІХ-поч. ХХ ст. та їх роль у формуванні світогляду цієї доби.
- 47.Загальна характеристика мистецтва ХІХ ст. та головні художні напрямки.
- 48.Специфіка у розвитку класицизму в ХІХ ст.: від ампіру до академізму.
- 49.Характерні ознаки стилю романтизм.
- 50.Реалізм та його стильові ознаки.
- 51.Імпресіонізм як перехід до некласичних форм мистецтва, його стильові ознаки.
- 52.Особливості та загальні тенденції розвитку західноєвропейської культури ХХ ст.
- 53.Загальна характеристика наукової революції в ХХ ст.
- 54.Загальні тенденції в духовній культурі ХХ ст., зміна типу раціональності, наростання ірраціоналістичних настроїв у філософії і мистецтві.
- 55.Модернізм як специфічний культурний феномен ХХ ст., його головні напрямки.
- 56.Зміна уявлень про людину і проблема нових засобів зображення в кубізмі, експресіонізмі, футуризмі, сюрреалізмі.
- 57.Модернізм в другій половині ХХ ст. Масова культура та її роль в сучасному суспільстві.
- 58.Духовна криза в культурі ХХ ст., сутність тоталітаризму як державно-політичної системи.
59. Глобальні проблеми сучасності.
- 60.Культура і цивілізація, їх сутність.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до положень «Про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет»» (пп. 5.2, 5.3), «Про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» затверджених наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р. та «Про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою» затвердженого наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 503/01-17 від 03.03.2015 р. (п.2.2).

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- залік;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

У процесі викладання навчальної дисципліни «Культурологія» передбачене застосування як академічних, традиційних, так і проблемно-орієнтованих, інноваційних інтерактивних навчальних технологій. У процесі виконання здобувачем освіти самостійної роботи перевага надається ініціативному самонавчанню, що дозволяє студенту в межах загальних тем обирати і досліджувати проблемні питання за інтересами.

При викладанні дисципліни «Культурологія» застосовуються як традиційні, так і інноваційні та інтерактивні форми занять: проблемна лекція, лекція-конференція, семінар-дискусія, семінар-конференція. Метою таких форм навчання є формування та удосконалення: навиків творчого осмислення інформації, та креативних підходів до її презентації; вміння правильно висловлюватися й аргументувати власну думку; здатності до конструктивного діалогу; критичного мислення, особистісних характеристик (толерантність, комунікабельність, повага до альтернативної думки) тощо.

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Культурологія» здійснюється на основі результатів **поточного, модульного та підсумкового (залік) контролів**.

За умов кредитної технології навчання контроль успішності студентів поділяється на:

- **поточний контроль**, який здійснюється викладачем безпосередньо в ході вивчення дисципліни на лекціях (фронтальне опитування), практичних заняттях (усний, письмовий, комбінований, тестовий, практичний, презентація).

Оцінюються:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- активність у дискусіях, вміння аргументувати власну позицію;

- виконання практичних завдань;
- контрольні тестування;
- підготовка усних доповідей;
- підготовка презентації та її захист.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 60 балів.

- **модульний контроль успішності**, який здійснюється з метою оцінки рівня засвоєння студентом програми навчальної дисципліни (письмове тестування).
- **підсумковий семестровий контроль**: 100 % семестрової оцінки. За умови успішного виконання у визначені терміни усіх форм роботи протягом вивчення дисципліни студент отримує залік шляхом накопичення балів (автоматично).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Букач В. М. Теорія та історія культури (словник-довідник): навч. посіб. для здобувачів вищої освіти / В. М. Букач, Н. М. Бакланова. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 288 с.
2. Історія світової та української культури : підручник / В. Греченко, І. Чорний, В. Кушнерук, В. Режко; Харківський університет внутрішніх справ. Київ: Літера, 2006. 478 с. : іл.
3. Історія української культури: курс лекцій / Ю. Сабадаш, Ю. Нікольченко, Л. Дабло. К.: Ліра-К, 2020. 168 с.
4. Історія української культури: Навчальний посібник для студентів інженерно-технічних та економічних спеціальностей / І. Я. Хома, А. О. Сова, Ж. В. Мина, Л. В. Скорич. Львів, 2010. 241 с.
5. Історія світової культури: Навч. посіб. / Керівник авт. колективу Л. Т. Левчук. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Центр учбової літератури, 2010. 400 с.
6. Климова Л. В. Світова художня культура: Навч. пос. Х.: Вид-во «Ранок», 2012. 160 с.: іл.
7. Культурологія: теорія та історія культури / С. Буравченко, І. Тюрменко та ін. К.: Центр учбової літератури, 2019. 368 с.
8. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Культурологія» для студентів усіх спеціальностей усіх форм навчання / Укл. Г. А. Сигида. Запоріжжя: НУ «ЗП», 2020. 82 с.
9. Кравець М. С. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. Львів: Новий Світ-2000, 2008. 320 с.
10. Культурологія [Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк та ін.]. К.: «Центр учбової літератури», 2019. 392 с.
11. Культурологія: курс лекцій / Ю. С. Сабадош, Ю. М. Нікольченко, Л. Г. Дабло, О. С. Манякіна. К.: Видавництво Ліра-К, 2021.
12. Матвєєва Л. Л. Культурологія: Курс лекцій: Навч. посіб. К.: Либідь, 2005. 512 с.
13. Меднікова Г. С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: Навч. посіб. К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. 214 с., 48 с. кольор. іл.
14. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посібник. К.: Либідь, 1999. 360 с.
15. Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Іванова К. А. Культурологія: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 288 с.
16. Прудникова О. В. Філософія інформаційної культури: Навч. пос. Харків: «Право», 2017. 328 с.

17. Сандюк Л., Щубелка Н. Основи культурології. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 400 с.
18. Сучасна культурологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [К. В. Кислюк, В. А. Суковата, З. І. Алфьорова, О. В. Титар, Г. П. Ковальова] / за заг. ред. К. В. Кислюка. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 342 с.
19. Теорія культури: онтологія і феноменологія: навч.-метод. посібник для студ. спец. 034 Культурологія освітнього ступеня «Бакалавр» / уклад. А. І. Литвиненко. Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2022. 120 с.
20. Черепанова С. О. Філософія родознавства: Навч. пос. / Передмова В. Г. Скотного. К.: Т-во «Знання», КОО, 2008. 460 с.
21. Чумаченко Б. М. Вступ до культурології античності: Навч. пос. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2009. 176 с.
22. Шейко В. М., Білоцерківський В. Я. Історія української культури: навч. пос. К.: Знання, 2010. 271 с.

Допоміжна література

1. Арнольд Дана. Коротка книжка про мистецтво. Пер.з англ. С. Орлова. Харків: Вид-во «Ранок», 2022. 192 с.
2. Бандера, Степан. Перспективи української революції / Упор. С. Ленкавський. К.: Наш Формат, 2022. 664 с.
3. Богуцький Ю. П., Андрущенко В. П., Безвершук Ж. О., Новохатько Л. М. Українська культура в європейському контексті. К.: Знання, 2007. 679 с.
4. Віртуальна занепаість людини культури: монографія / В. Д. Ісаєв, Т. В. Лугуценко, М. А. Журба; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля, Ін-т філос. і психології. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. 338 с.
5. Воробйова Л. С. Людина в умовах глобальних викликів: філософсько-освітній аналіз: монографія [Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України]. Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2011. 264 с.
6. Генон, Рене. Криза сучасного світу. К.: Промінь, 2020. 212 с.
7. Гомбріх Е. Г. Оповідь про мистецтво. Пер.з англ. Андрій Накорчевський. Київ: ArtHuss, 2024. 664 с.
8. Горних, Андрій. Лінійна перспектива як естетична форма. *Вісник: Українські культурологічні студії*. 2024. 1 (14). С. 93-97.
9. Гриценко, Олександр. Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення та практичне формування: монографія. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2019. 256 с.
10. Губко, Олексій. Психологія українського народу: наук. дослідж.: в 4-х кн. Т. 1. К., Видавець Сергій Наливайко, 2010. 504 с.
11. Донцов, Дмитро. Культурологія: Де шукати наших історичних традицій. Дух нашої давнини. Вибрані есеї. Х.: Фоліо, 2023. 604 с.

12. Дяков О. С., Мараєва У. М. Епоха Відродження та її ціннісно-світоглядний зміст. «Scientific research: modern challenges and future prospects». Proceedings of the 11th International scientific and practical conference (Munich, Germany, June 09-11, 2025). MDPC Publishing. Munich, Germany. 2025. Pp.589-593.
13. Етнічність. Культура. Історія. Соціально-філософські нариси / В.Б. Фадєєв, Г. Ю. Носова, М. М. Кисельов, С. І. Грабовський, О. С. Кисельов. К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 272 с.
14. Забужко, Оксана. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. К.: Видавничий дім «КОМОРА», 2023. 192 с.
15. Іванова К. А. Зміни в культурі як глобальна проблема: монографія. [Нац. фармац. ун-т]. Х.: Золоті сторінки, 2010. 224 с.
16. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення / За заг.ред. Стівена Фартінга. Харків: «Vivat», 2023. 576 с., іл.
17. Лисий, Іван. Філософська і мистецька культура. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. 268 с.
18. Личкова В. А. Філософія етнокультури. Теоретико-методологічні та естетичні аспекти історії української культури. К.: Вид. ПАРАПАН, 2011. 196 с.
19. Ліндсі, Джек. Коротка історія культури / Пер. з англ. Віри та Лесі Герасимчук. К.: «Мистецтво», 2020. 432 с.
20. Мараєва У., Долішняк В. Перспективи гуманізму крізь призму постмодерної культури. *Актуальні проблеми філософії і соціології*, 2022. Вип. 34, С. 13-18.
21. Мараєва У. М. Маркери української культури в епоху глобалізації. II-ої Міжнародна науково-практична конференція «Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи» : збірник матеріалів. Баку – Ужгород – Дрогобич: Посвіт, 2017. 574-576.
22. Мараєва У. М. Традиційна народна обрядовість у системі етнокультури українців [The functioning of culture and art during the war : Scientific monograph.] Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2024. P. 89-130.
23. Найден О. С. Міф. Фольклор. Форма. Образ. К.: Центр учбової літератури, 2019. 317 с.
24. Нова культурна реальність як соціодинамічний процес людинотворення через ролі : монографія / Юрій Богуцький, Надія Корабльова, Ганна Чміль ; Ін-т культурології Нац. акад. мистецтв України. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2013. 271 с.
25. Павлова О. Ю. Культурна історія в контексті історії культури. *Вісник: Українські культурологічні студії*. 2021. 2 (9). С. 43-47.
26. Погрібна, Дар'я. Козацьке бароко як державницький історико-культурний стиль: формування та динаміка розвитку. *Вісник: Українські культурологічні студії*. 2024. 2 (15). С. 31-34.

- 27.Рижкова С. А., Кузнецова І. В., Шевченко І. О. Творення, трансляція, інтерпретація та споживання культури: Монографія. К.: НАКККіМ, 2010. 476 с.
- 28.Семикрас В. В. Літературні пам'ятки Київської Русі в контексті правової культури. *Українські культурологічні студії*. 2021. 2(9). С. 52-55.
- 29.Стоян С. П. Українське бароко в образотворчому мистецтві – національні символи в контексті європейської культури. *Українські культурологічні студії*. 2021. 2(9). С. 88-94.
- 30.Сучасна культурологія: актуалізація теоретико-практичних вимірів: колективна монографія. / За загал. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 308 с.
- 31.Юдкін-Ріпун Ігор. Феноменологія культури як методологія інтерпретації. К.: Ін-т культурології НАМ України, 2020. 352 с.; іл.
- 32.Zhylin, M., Maraieva, U., Krymets, L., Humeniuk, T., & Voronovska, L. (2023). Philosophy of mass culture and consumer society: worldview emphasis. *Amazonia Investiga*, 12(65), 256-264. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.24>

Довідкові джерела

1. Букач В. М. Теорія та історія культури (словник-довідник): навч. посіб. для здобувачів вищої освіти / В. М. Букач, Н. М. Бакланова. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 288 с.
2. Історія світової та української культури: довідник для школярів та студентів / Греченко В.А., І.В. Чорний. К.: Літера ЛТД, 2009. 416 с.
3. Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. К.: Україна, 2003. 384с.
4. Культурологія: короткий тлумачний словник. Дрогобич: Коло, 2005. 44с.
5. Мала енциклопедія етнодержавознавства /НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького; Редкол.: Ю.І. Римаренко та ін. К.: Довіра, 1996. 942 с.
6. Малий словник історії України / Ред.кол.: В. Смолій, В. Верстюк, С. Віднянський, ін. К.: Либідь, 1997. 464с.
7. Ничкало С. А. Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. К.: Либідь, 1999. 208с.
8. Термінологічний словник з культурології /Авт.-уклад.: Н. Ю. Больша, Н. І. Єфімчук. К.: МАУП, 2004. 144 с.
9. Філософський енциклопедичний словник / За ред. В. І. Шинкарука. К.: Абрис, 2002. 742с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Бібліотека по культурології. URL: www.culturalstudies.in.ua
2. Бібліотека ім. Лесі Українки. URL: luc1.kiev.ua/start/kraini.html
3. Країни Світу. URL: geograf.com.ua
4. Бібліотека Гумер – гуманітарні науки. URL: gumer.info
5. Електронна бібліотека Читиво. URL: <https://chtyvo.org.ua/authors>
6. Портал Культура. URL: www.uaculture.info
7. Art of Ukraine. URL: www.artofukraine.com
8. Мислене Древо. Пам'ятки історії та культури.
URL: <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Links/Heritage.html>
9. Minerva - An Internet Journal of Philosophy / ed. Stephen Thornton, Ph.D.
URL: <http://www.ul.ie/~philos/vol8/index.html>
10. Електронний каталог наукової бібліотеки НАКККіМ.
URL:
http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libr/TopicDescription?topic_id=438
11. Промінь. Клуб інтелектуалів. Рубрика: Статті. URL:
<https://plomin.club/category/articles/>